

Miksi tulevaisuustyö on tärkeää kansalaisopistoille?

Tervetuloa kansalaisopistojen tulevaisuuskuvat 2024–2030 -hankkeen verkkokurssille!

Elämme aikaa, jota leimaa jatkuva epävarmuus ja monikriisit, kuten ympäristöhaasteet, teknologian kiihtyvä kehitys sekä sosiaaliset ja taloudelliset muutokset. Näissä olosuhteissa tulevaisuuden ennakointi on hyödyllistä – jopa välttämätöntä. Kansalaisopistot toimivat jatkuvasti muuttuvassa maailmassa, ja siksi niiden on tärkeää kyetä ennakoimaan tulevaa ja mukauttaa toimintaansa erilaisiin kehityskulkuihin sopivaksi.

Tämän verkkokurssin tarkoitus on tarjota konkreettisia välineitä ja ajattelumalleja, joiden avulla voit(te):

- Hahmottaa oman opiston nykytilanteen (SWOT-analyysi)
- Tunnistaa toimintaympäristön muutostekijöitä (PESTEV-analyysi)
- Rakentaa vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia (skenaarioita)
- Luoda käytännönläheisen strategisen suunnitelman, joka auttaa valmistautumaan tulevaisuuden haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

Kurssi on suunniteltu erityisesti kansalaisopistojen johdon tueksi strategiatyöhön ja kehittämissuunnitelmien laadintaan. Voitte suorittaa kurssin yksin tai pienellä avainhenkilöiden porukalla. Työpajoissa tarkoitus on osallistaa joka tapauksessa yksilöä laajempi henkilöstöryhmä.

Kurssin aikana tuotetaan konkreettisia suunnitelmia ja toimenpiteitä tulevaisuutta varten. Kurssin tuotoksia on toivottavaa jakaa organisaatiossanne laajasti. Kurssia ei ole tarkoitettu vain kertaluontoiseksi oppimishetkeksi, vaan se tarjoaa työkaluja laajempaa kehittämistyön sykliä varten. Seuraavalla sivulla voit tutustua kurssin pedagogisiin tavoitteisiin ja toteuttamistapoihin.

Kurssin pedagogiset tavoitteet

Kurssin suoritettuaasi osaat(te):

- Analysoida organisaationne nykytilaa SWOT-analyysin avulla.
- Tunnistaa ja arvioida merkittäviä toimintaympäristönne muutostekijöitä PESTEVA-analyysia hyödyntäen.
- Rakentaa vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia (skenaarioita) ja tunnistaa niiden merkityksen strategisessa ajattelussa.
- Muuntaa tulevaisuustyön tulokset konkreettiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi toimintasuunnitelmaksi.
- Nähdä asiakaskeskeisyyden ja yhteiskehittämisen merkityksen osana tulevaisuustyötä.
- Soveltaa tulevaisuusajattelua käytännössä opistonne strategisessa päätöksenteossa.

Kurssin pedagogiset toteuttamistavat

Kurssi perustuu käytännönläheiseen ja osallistavaan oppimiseen ja toteutetaan seuraavilla tavoilla:

- Osallistava ja työpajamainen rakenne: Kurssi etenee vaiheittain, ja jokaisessa moduulissa tehdään käytännön harjoituksia.
- Pienryhmätyöskentely ja keskustelut: Suositeltava ryhmäkoko on 2–8 henkilöä, ja työskentely tapahtuu yhteisesti valittujen menetelmien avulla.
- Reflektiiviset tehtävät ja pohdintakysymykset: Moduulit ohjaavat henkilökohtaisen ajattelun kirkastamiseen.
- Työkalujen ja mallipohjien hyödyntäminen: Kurssi tarjoaa valmiit pohjat SWOT-, PESTEVA-, skenaariotyö -työskentelyyn ja toimintasuunnitelman tekemiseen.
- Arvolähtöinen ja asiakaskeskeinen näkökulma: Painopiste ei ole pelkästään rakenteissa, vaan myös merkityksissä ja vaikuttavuudessa.

Mitä tulevaisuusajattelu tarkoittaa käytännössä?

Tulevaisuusajattelu ei ole ennustamista. Se on järjestelmällinen tapa tunnistaa ja tutkia erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia ja miettiä, kuinka nykyiset valintamme vaikuttavat niihin. Tulevaisuusajattelun avulla voimme paremmin ymmärtää epävarmuuksia ja rakentaa opistoista strategisesti joustavia.

Kurssilla hyödynnetään kansainvälisesti tunnustettuja menetelmiä ja työkaluja, kuten SWOT-analyysiä ja skenaariotyöskentelyä, joiden avulla voitte systemaattisesti tutkia opistonne tulevaisuutta ja valmistautua siihen aktiivisesti ja tavoitteellisesti.

Kurssin rakenne ja eteneminen

Kurssi koostuu neljästä moduulista, jotka on suunniteltu siten, että ne muodostavat loogisesti etenevän kokonaisuuden:

1. SWOT-työpaja – oman opiston nykytilan analyysi
2. Toimintaympäristön analyysi PESTEV-viitekehystä hyödyntäen
3. Tulevaisuuden skenaariotyöpaja – Tulevaisuuskuvat 2030
4. Strateginen kehittäminen ja konkreettinen toimintasuunnitelma

Moduulit sisältävät teoriaa, ohjeistuksia, käytännön esimerkkejä ja tehtäviä, joiden avulla voitte toteuttaa tulevaisuustyötä omassa opistossanne. Kurssin sisältö on suunniteltu opiskeltavaksi joko itsenäisesti tai yhteistyössä kollegojen kanssa, mutta työpajat vaativat useamman henkilön osallistumista. Kurssin voi suorittaa esim. yhden lukukauden aikana.

Kurssin sisältö pohjautuu pitkälti kansalaisopistojen tulevaisuuskuvat 2024–2030-hankkeessa tuotettuihin materiaaleihin, joita on hyödynnetty kurssin sisältöä luotaessa. Näitä materiaaleja on moduulien liitteenä halukkaille perehdyttäväksi. Lisäksi hankkeessa on hyödynnetty mm. Tulevaisuuden tutkimuksen seuran ja Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen materiaaleja. Voit perehtyä näihin lisämateriaaleihin kyseisten tahojen verkkosivuilla.

Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry: <https://www.tutuseura.fi/>

Tulevaisuuden tutkimuskeskus: <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/turun-kauppakorkeakoulu/tulevaisuuden-tutkimuskeskus>

Mikäli haluat oppia lisää tulevaisuudentutkimuksen perusteista ja yleisimmistä menetelmistä, kannattaa sinun perehtyä *Tulevaisuudentutkimus tutuksi – Perusteita ja menetelmiä* -teokseen (<https://www.utupub.fi/handle/10024/153465>).

Kurssilla on pyritty huomioimaan erilaisia oppimistyyplejä, mutta pääosin kurssi koostuu tekstisisällöstä ja aiheeseen liittyvistä tehtävistä. Visuaaliselle oppijalle on tarjolla joitain kaavioita ja infograafeja, mutta videoita tai ääneen luettuja versioita sisällöstä kurssilla ei ole – kahta tallennetta lukuun ottamatta. Kyseiset tallenteet ovat katsottavissa kurssin materiaaleissa listattujen linkkien kautta. Niistä ensimmäinen toimii tämän Johdanto-moduulin osana tulevaisuusajatteluun orientoitumiseksi:

Tulevaisuuden lukutaidosta tulevaisuusresilienssiin – oppimisen ja osaamistarpeiden renessanssi ja megahaasteet, tulevaisuudentutkimuksen emeritaprofessori Sirkka Heinonen
<https://kolmif.sharepoint.com/:v:/s/Kansalaisopistojenliitontallennearkisto/EU4cEFHXBjhPqF9XCNyJCmcBED8zzbLqTikS-oAF2f7q9w?e=OadtpW>

- Tallenteeseen liittyvät diat ovat moduulin lisämateriaalina.

Kurssi on suunniteltu oman oppimisen mahdollistajaksi. Tärkein oppi tapahtuukin lopulta työpajoissa ja niitä seuraavissa käytännön toimissa, joita teette opistollanne. Kurssi tarjoaa siis rakenteita ja menetelmiä, mutta jättää reilusti tilaa organisaation omalle asiantuntemukselle, kokemukselle ja tulkinnalle. Kurssi toimii kutsuna kriittiseen, yhteisölliseen ja arvopohjaiseen tulevaisuustyöhön, jossa jokaisen osallistujan ääni on tärkeä.

Aloitetaan!

Ensimmäisessä moduulissa tutustutte SWOT-analyysiin ja sen käyttöön oman opiston nykytilanteen arvioinnissa. Käyttäkää ennen sitä hetki seuraavaan lyhyeen tehtävään orientoituaksenne tulevaisuusajatteluun.

Tehtävä: Pohdi lyhyesti:

- Millä tasolla koet oman opistosi olevan tällä hetkellä tulevaisuusajattelussa?
 - Tulevaisuuteen ajautuminen (passiivinen suhtautuminen)
 - Tulevaisuuteen sopeutuminen (ennakoiva suhtautuminen)
 - Tulevaisuuden tekeminen (aktiivinen, proaktiivinen suhtautuminen)

Kirjaa havaintosi ylös. Niistä voi olla apua seuraavassa moduulissa.

Sitten ei muuta kuin onnea matkaan kohti tulevaisuutta!